

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЖУРНАЛИСТИКА ФАКУЛЬТЕТІ

Қазақстан 2050

IV ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ФАРАБИ ОҚУЛАРЫ

Алматы, Қазақстан, 4-21 сәуір, 2017 жыл

Студенттер мен жас ғалымдардың

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

атты халықаралық ғылыми конференцияның
МАТЕРИАЛДАРЫ

Алматы, Қазақстан, 10-13 сәуір, 2017 жыл

IV МЕЖДУНАРОДНЫЕ ФАРАБИЕВСКИЕ ЧТЕНИЯ

Алматы, Казахстан, 4-21 апреля 2017 года

МАТЕРИАЛЫ

международной научной конференции
студентов и молодых ученых

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

Алматы, Казахстан, 10-13 апреля 2017 года

IV INTERNATIONAL FARABI READINGS

Almaty, Kazakhstan, 4-21 April, 2017

MATERIALS

of International Scientific Conference
of Students and Young Scientists

«FARABI ALEMI»

Almaty, Kazakhstan, 10-13 April, 2017

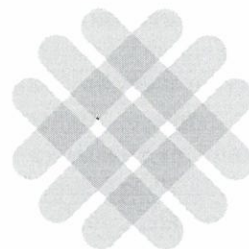
Әмірқожа Д.ж
9

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Журналистика факультеті

Факультет журналистики

Faculty of Journalism

Қазақстан 2050

IV ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ФАРАБИ ОҚУЛАРЫ

Алматы, Қазақстан, 4-21 сәуір 2017 жыл

Студенттер мен жас ғалымдардың

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

атты халықаралық ғылыми конференцияның

МАТЕРИАЛДАРЫ

Алматы, Қазақстан, 10-13 сәуір 2017 жыл

IV МЕЖДУНАРОДНЫЕ ФАРАБИЕВСКИЕ ЧТЕНИЯ

Алматы, Казахстан, 4-21 апреля 2017 года

МАТЕРИАЛЫ

международной научной конференции

студентов и молодых ученых

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

Алматы, Казахстан, 10-13 апреля 2017 года

IV INTERNATIONAL FARABI READINGS

Almaty, Kazakhstan, 4-21 April, 2017

MATERIALS

Of International Scientific Conference of Students
and Young Scientists

«FARABI ALEMI»

Almaty, Kazakhstan, 10-13 April, 2017

Тоқшылықова А.
Журналистика факультетінің студенті
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Ә. НҰРШАЙЫҚОВТЫҢ «АҚИҚАТ ПЕН АҢЫЗ» РОМАНЫНДАҒЫ БАУЫРЖАН МОМЫШҰЛЫНЫҢ КӨРКЕМ БЕЙНЕСІ

Ғылыми жетекші: филол.ғ.к., доцент Ошанова О.Ж.

Бауыржан Момышұлы - ұлы тұлға, атақты әскери қолбасшы. Әзілхан Нұршайықовтың «Ақиқат пен Аңыз» кітабы осы әскери тұлғаның өміріне арналған. Аталмыш кітаптағы оның ерлік бейнесі, өр мінезі, ешкімге бас иемейтіндігі, дұрыс сөзге тоқтайтындығы, кейінгі жастарға үлкен үлгі-өнеге. Өмір дегеніміз ең алдымен сынақ десек, содан соң одан сабақ алатының сөзсіз. Сын кез келген сәтте, қас қағым уақытта адамның кескін кейпін танытады. Сондай-ақ, адамды ширатады, өмірден өз орнын табуға көмектеседі. Сын сағатта адамның өзін көрсете білуі, ерлік жасау қабілетіне ие болуы - ең үлкен қасиет. Тәртіптілік, тиянақтылық, қатаңдық адамның шыңдалуына керек қабілеттер.

Мәселен, осы кітапта Баукеңнің өмір жолынан кейінгі ұрпаққа үлгі болар мысалдар көптеп кездеседі.

Бір күні Баукеңнің үйіне радиомагнитофонын арқалап, бір кісі келеді. Саулық сұрасқан соң Баукең оған: - Сен кімсің? - дейді. Ол: - Радиожурналистпін ағай. - Жоқ Әйелмісің? Еркекпісің? Ол: - Еркекпін. Сонда Бауыржан: - Еркек болсаң шашыңды еркекше алдырып кел, - дейді. Бұған шамданған журналист бастығына сұхбат ала алмағанын жеткізеді. Сонда бастығы әлгі журналистке: - Шашыңды алдыртпақ түгілі басыңды алдыртсаң да ертеңгі сұхбат дайын болсын, - деген екен.

Тағы бір аңыздарға сүйенсек, бір журналист «Мені Бауыржанға жұмсағанша, тордағы арыстанның жалынын бір сипап қайтуға бұйырыңыз» депті. Осы орайда оның қатаңдығы табиғатындағы тектіліктен, ал алған бетінен қайтпайтын қайсарлығы қиын кезде сол қиындықтан шыға білу қабілетінің жоғарылығынан деп білемін. Мәселен, Б.Момышұлы 207 рет ұрысқа қатысып, 5 рет қоршауда қалған. Бірақ, ол соған қарамастан көп уақытын кітап оқуға арнайды. Мәселен, ол өз естелігінде:

«Мен жас кезімде де, ересек күнімде де кітапты көп оқыдым. Осы күнге дейін кітаптан бас алмаймын. Құныға оқығандарым француз, орыс және испан классиктерінің кітаптары. Диккенсті түсінбедім, аяғына дейін оқи алмадым. Менің кітапты көп оқуыма байланысты негізгі себеп қызмет бабына байланысты үнемі жалғыз жүруім болды. Мәселен, мен бес жыл Қиыр Шығыста, Тайгада жүрдім. Күндізгі қызмет біткеннен кейін кешке үйде жалғыз қаласың. Осы жалғыздықты жою үшін әдебиетті көп оқуға машықтандым. Қазақ жазушыларының арғы-бергілерінің бәрін де оқыдым», - деген.

Расымен кітап – тек жалғыздықта ермек етер құрал емес, ол адамның рухани толысуына, білім көкжиегінің кеңеюіне толыққанды ықпал жасайтын мол мұра, алтыннан да қымбат қазына. Бұл өлшеусіз қазына адамға қай уақытта болсын үлкен көмек, рухани жәрдемші. Ойлардың ортасында қалмай, тығырықтан шығар жолды бірден көрсетуші көмекші құрал.

Б.Момышұлының ең алғаш рет жұмысқа тұруы сол кездегі райисполком председателі Дүйсенғали Бурабаевқа алғыс айтумен басталады. Өйткені, Бурабаев Бауыржанды жауапты секретарь етіп тағайындап, оған білмегенін үйретеді. Баукең ол туралы: «Бурабаев ұстамды педагог еді. Менің жазғандарымды алдына алып отырып, маған ұрыспастан, ренжіместен, ерінбей соларды бірі қызыл, бірі көк түсті қарындашпен түзететін де отыратын.

Мен сол Бурабаевты күні бүгінге дейін ұмытпаймын. Менің орысша сауатты болуыма, іс қағаздарын дұрыс жазуыма сол кісі көмектесті. Жалғыз іс қағазы емес, менің газет, кітап оқып өсуіме де, сол кісі жетекшілік жасады. Оқитын кітаптардың тізімін беріп, не оқығанымды тексеріп, газеттерден не оқып, не қойғанымды үнемі қадағалап, өзімді ысылдырып адам етті», - дейді.

Баукеңнің бұл сұраққа берген жауабы маған үлкен әсер қалдырды. Әдетте, мұғалімнің көп оқушыға тәлім беріп, олардан келесі күні үй тапсырмасының орындалуын қадағалау қалыпты жайт болғанымен, жеке адамға тапсырма беріп, оның дұрыс-бұрыстығын тексеру, ол үшін алтын уақытын кию үлкен азаматтық іс деп санаймын.

Осыдан соң райисполкомға председатель болып Таран Бердібаев есімді кісі келеді. Ал аудандық партия комитетінің секретары болып Ефимов жолдас тағайындалады. Бауыржан жаңа басшыға жақпаған болса керек, Ефимов оған аудандық милиция бастығы қызметінен босаған соң, сол орынды

ұсынады. Баукең әр түрлі кодекстерді оқып, заңдардың әр бабын мұқият зер салып оқып, өз білімін жетілдіреді.

Әр адамның өзін-өзі дамытуы өмірде сирек кездесетін құбылыс. Көбіміз жасыратыны жоқ, мектептен соң әрі қарай ізденбейміз. Студент кезде оқимыз да, содан кейін тоқтап қалатынымыз жасырын емес. Адам жұмыс жасап жүрсе де, белгілі бір уақытын кітап оқуға арнап немесе кәсіби білімін жетілдіріп отыратын кітаптар оқумен айналысса біздің мемлекетіміздің болашағы жарқын болары сөзсіз. Сонда біз тек өзімізді ғана дамытпай өзгелердің дамуына да ықпал жасаймыз. Оның үстіне өзімізден кейінгілер біздерден үлгі алып өсетіні анық.

Сондай-ақ Баукең өмірден алған тәжірибесін өз ұрпақтарына үлгі қып айтудан жалықпайды. Мәселен, ол: «Мен 25 жыл әскерде болдым. Біле білген кісіге бұл үлкен университет. Осы 25 жылдың ішінде талай қолбасшымен кездестім, сабақ алдым, талай генералдың қол астында қызмет істедім, тәрбие көрдім. Талай ұлттың өкілдеріне командир болдым, тәрбиеледім. Өйткені, командир деген әскери педагог қой. Осы әр ұлт адамдарымен істес болғанымды өзіме ерекше бір мектеп деп бағалаймын. Себебі, чуваш, мынадай екен-ау, қырғыз мынадай болады екен-ау деп ойланасың. Ана халық анадай дәстүрін қастерлейді. Мына халық мынаны құрметтейді екен-ау деп толғанасың. Мен осы 25 жыл ішінде қарамағымда болған үстеріне шинель киген советтер арқылы Совет одағының барлық халықтарының жанын ұқтым деп ойлаймын», - дейді.

Баукеңнің бұл тактикасы бүкіл оқушылардың психологиясын біліп, оларды бір арнаға тоғыстыра білген өте жан-жақты мұғалімнің іс-әрекеті мен қимылы іспетті көрінді. Мектепте, бір оқушы - үйінің еркесі, бір оқушы - үйінің үлкені, бірі тұйық, бірі ашық мінезді, әрқайсысына сабақ үйрету барысында әр түрлі тәсілдер қолданылады. Осылайша, Баукең де соғыста жүріп, сан түрлі ұлт өкілдерінің мінез-құлқын, көзқарасын жетік біліп, соған сәйкес әрекет жасауы да үлкен ерлік саналады.

Тағы бір басты жайт - Бауыржанның жомарттық, мәрттік қасиетін бірі білсе, бірі біле бермес. Мұндайды халқымыз «Кең болсаң, кем болмайсың» дейді. Алла тағала әрдайым нәсіпті адамзат баласына пейілінің кеңдігіне қарай береді. Алла тағала егер адам тозаңның түйіріндей жақсылық жасасаң да, жамандық жасасаң да оны алдына келтіреді. Бір жапырақтың өзі Алланың қалауынсыз жерге түспейді деген. Баукеңнің жүрегінің кеңдігін төмендегі оқиғадан көруге болады. Ол бір күні қалалық советтен пәтер сұрайды. Сөйтіп, пәтерінің алдына келсе, бір орыс кемпір жылап тұрғанын байқайды. Мән-жайды түсінген Бауыржан бірден ол пәтерден бас тартады. Ол «солдаттың анасы!» деп сыйлап, өзіне берілген пәтерден бас тартып, кейін Баукеңе басқа пәтер табысталады. Бұл оның көпке үлгі болар, ең бір кемел қасиеттерінің бірі.

Сонымен қатар Бауыржанның туған тілге деген жанашырлығын оның іс-әрекетінен байқау қиын емес. Өйткені, ол ұлттың жанын оның туған тілінде деп санайды. Оған мына оқиға дәлел бола алады. Қызылорда, Шымкент, Жамбыл облыстарында айтыс жүргізіліп жатады. Сонда Надежда Лушниковаға еркектің «Маяк» деген қолсағатын ұсынғанда оған Баукең қарсы болып, магазиннен таңдап жүріп, «Лира» маркалы алтын сағатты таңдап алып береді. Оны алдырмастан бұрын ол былай дейді: - Менің ана тілімде асыл сөздер ақтарып, жұрттың жүрегін тербеген мынау шүйкедей сары қыз! - Сенің тіліңді біліп, жай сөзінді сөйлей беретін, орыс, неміс, өзбек, чечен, қырғыз толып жатыр. Бірақ, сенің өнер тіліңді, өз тілінен артық білетін кімді көрдің? Қане? - деп төрешінің берген бағасына қанағаттанбайды. Баукеңнің бұл қасиетін ұлтқа, тілге деген жанашырлығы деп бағалаған дұрыс. Баукең бұл арада қазақ тіліне ғана емес, қазақ өнерінің тіліне жанашырлық танытып отыр. Өйткені, парасаты мен пайымы кең тұлғалар ғана осылай ой түйеді. Осындай қорытынды шығарады.

Баукең туралы жан-жақты айта келіп, оның бала кезіне саяхат жасамау мүмкін емес. Өйткені, ол да бір өзінше оқиға, ол да бір өз алдына кішігірім тарих. Бала Бауыржан кішкене кезінде өзге балалар секілді жанына күшік емес, қозы мен құлынды серік еткен. Бір күні қозы күзге таман өсіп, марқаға айналады. Сол уақытта әкесінің інісі Момынкұл көкесі оның аяқтарын байлап, бауыздамақшы болады. Мұны көрген Бауыржан бақырып қоя береді. Оның көз жасына қарамастан ол сойылып, табаққа түседі. Ал Бауыржан болса, жылап- жылап әжесінің қойнында ұйықтап қалады. Ет табаққа салынар алдында бала Бауыржанды көкесі оятып алады. Дегенмен, Баукең бұл өзінің бұрынғы бауырына басқан марқа қозының еті екенін білгенде етті аузына алмай қояды.

Сондай-ақ, бір күні бала Бауыржан үйге жүгіріп келіп, әжесінің сөзін алмастан, қылшығы алынбаған, тұздалмаған майды жеп, бір апта қызуы көтеріліп, лоқсып құсып ауырып қалады. Осы оқиғалардан соң Баукең ет пен сары майдан жерініп кетеді. Бір сөзінде Баукең өзінің ең жақсы көретін ұлттық тағамы жөнінде: «быламық пен ботқа, тары көже, күріш көже, сұлы көже, бір сөзбен айтқанда - көжелер. Бұлардың бәрі мені «ашаршылықта жеген құйкадай» аузымда дәмі мәңгі қалған

астар»-деп еске алады. Расымен қатқан нан мен қара судың өзі қиналғанда жесең немесе аш кезде дәмін татсаң, өмір бақи тіл ұшында тәтті қалпында қалып қояды.

Әкенің тәрбиесін жүз мектеп жабылып бере алмайтынын, ананың тәрбиесін жүз туысқаның жабылса да орнын толтыра алмайтыны айдан анық. Сондықтан, әкеден қалған мықты өсиетін Бауыржан былайша баян етеді: «Шақырғанға бар. Шалғанмен тірес. Құлшынғанмен күрес. Жығылсаң жер көтереді. Бірақ, опынғаныңды айтпа, одан кейінгі ойлағаныңды айт. Ызанды айтпа. Ызадан соңғы ындыныңмен ықыласыңды жеткіз. Жақсының басынан дау кетпейді. Жаманның басынан жау кетпейді. Тірі тұрғанда талай дауың да, жауың да болады, шырағым. Бар, бетіңнен жарылқасын. Алжығанда келген атақ абырой әперейді. Атақ, абыройыңды жас кезінде қу қарағым» - дейді. Бұл Абайдың «Жасымда ғалым бар деп ескермедім» деген өлеңін еске салады.

Кітапта көптеген кісілердің ерлік сипаттары Баукеңнің баяндауынша өрбиді. Осылардың ішінен маған көбірек ұнағаны ұшқыш Талғат Бигелдиновтың ерлігі.

«Әуеде қалықтап ұшу барысында, бұрын, шабуылды истребительдер ғана жасап, штурмовиктер олардан жер бауырлай қашып, құтылуға тырысу керек болған. Авиацияда қалыптасқан бұл қағиданы Талғат бірініші боп бұзды. Ол штурмовикпен истребительге шабуыл жасады. Оны жасап қана қоймай, жеңіп түсірді. Бірақ, мұны Талғат ешкімге айтып жатпады. Ертеңіне полк командирі:

Жолда жау истребительін құлатқаныңызды неге айтпадыңыз? - дейді.

Олар біздің бес самолетімізді құлатып кетті. Ал мен олардың бір самолетін бүлдірдім деп мақтанғым келмеді жолдас полковник.

Сіз қандай жауды құлатқаныңызды білесіз бе?

Жоқ.

Ол Европа аспанында жүз сегіз самолет атып түсірген фашистердің ең атақты ұшқыштарының бірі екен.

Ол жүз сегіз самолет атып түсіргенімен, менің құлатқаным біреу-ақ қой.

Сізге армия қолбасшысының атынан және өз атымнан алғыс жариялаймын – деді.

Қиындық адамды әркез шыңдайды, кейде қажытып жібереді. Қиындықты тек күліп қарсы алу керек. Сонда ол саған соғұрлым жеңіл көрінеді және оның орындалуы да өте тез болады. Кез келген адам алдына мақсат қоятын болса, оған міндетті түрде жетеді. Ол – шындық, тек мақсат айқын болуы тиіс. Себебі, жоғарыда аталған Баукеңнің өмірінен алынған және көптеген қажырлы, қайратты, ақылды, білімді, жан-жақты адамдардың өмірінен алынған мысалдар өмірге нәр беретін рухани азық. Бауыржан бейнесі, оның ерлігі ешқашанда жадымыздан өшпек емес.

Тыныбек А.Ш.

*Журналистика факультеті
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ*

ҚАЗАҚ УНИВЕРСИТЕТІ БАСПА ҮЙІНІҢ ҚАЛЫПТАСУЫ МЕН ДАМУЫ

Ғылыми жетекшісі: аға оқытушы Данаева Н.Т.

«Қазақ университеті» баспа үйінің тарихы ХХ ғасырдың 30 жылдарынан бастау алады. Баспа білімнің барлық салалары бойынша оқулықтар мен ғылыми әдебиеттермен маманданған. Қазақстандағы ең ірі баспалардың бірі. Баспадан үлкен көлемдегі кітаптар, журналдар, брошюралар, жыл сайын 1000-ға жуық оқулықтар мен оқу құралдарын, монографиялар және университетке арналған журналдар басып шығарады.

1934 жылы университеттің полиграфиялық сұранысын қанағаттандыру мақсатында негізі қаланды. 1993 жылы 25 қазанда Қазақстан Республикасының министрлер кабинетінің қаулысы бойынша баспаның атауы «Санат» мемлекеттік баспасы болды. 1993 жылдан бастап қазақстандық және шетелдік ғалымдардың ғылыми жұмыстарын жариялайтын 17 сериялы «ҚазҰУ хабаршысы» шығарылды. 1996 жылдың 2 маусымында баспаның атауы «Қазақ университеті» болып өзгертілді. 1996 жылға дейін редакциялық бөлім мен типографияның әрқайсысы жеке бөлімше болып есептелген. Осы жылы «Қазақ университеті» 9000-ға жуық кітап атауларын және 1000-нан аса оқу және ғылыми әдебиеттерді шығарған. 2009 жылдан бастап баспаның директоры болып Асан Алмаз Талғатбекұлы тағайындалды. 2009 жылдан бастап ағылшын тілінде «International Journal of Mathematics and Physics», «International Journal of Biology and Chemistry» атты 2 ғылыми журнал жарыққа шықты. 2011 жылы ҚазҰУ ректоры Е.М. Мұтановтың бастамасымен «Оқуға арналған»

Пак Р. Трансформация управления через электронное правительство	104
Пак Р. Информационные потребности казахстанцев: билингвистический аспект и ЕАЭС	105
Пердеш Д. Алаш публицистері шығармашылығында Батыс мәдениетінің көрініс табуы	106
Русакова В. Язык вражды в казахстанских СМИ: гендерный аспект	107
Сабырова С. Преимущества event коммуникаций	107
Сражадинова С. Виды PR	108
Сражадинова С. Интернет как СМИ	109
Сайлауова Г. «Ән тағдыры» айдарының тәрбиелік сипаты (1991 жылғы «Жұлдыз» журналның материалдары негізінде)	110
Самет Н. Әл-Фарабидің музыкалық трактаттарындағы негізгі тұжырымдары және ұлттық телерадиоарналардағы музыкалық формат	111
Самет Н. Факультет тіршілігіндегі жастар шығармашылығы	111
Сакипова М. Особенности женской и мужской журналистики	112
Серкешева З. Қоғамның өмір сүруін қамтамасыз етудегі БАҚ-тың рөлі	114
Сұлтан Б. Ұлт мүддесі жолындағы күрестің бастаушылары (Қаззақ баспасөзіндегі редакторлық қызмет турасында)	114
Сим А. Роль журналистики в формировании правовой культуры общества	115
Сыздыкова Э. Анализ научной статьи Кэрайя Эй. Рэман (Khairiah A. Rahman) «Диалог и убеждение в Исламской традиции. Причастность журналистики»	115
Seidakhmet A. Inside stars made the existence of life	116
Тасболат С. Әл-Фарабидің саяси-әлеуметтік трактаттарындағы негізгі тұжырымдар және телевизиядағы ақпараттық қызметтің қоғам дамуындағы рөлі	117
Тажиева А. Публицистика – одна из форм познания действительности	117
Талгат Ш. Динамика развития СМИ и международного терроризма в конце XX века и начале XXI века	118
Танкиева А. Издания для детей: форма и содержание	119
Тәттімбетова Ж. Әл-Фарабидің «Ғылымдардың классификациясы туралы сөз» трактатындағы негізгі тұжырымдар және тележурналистикадағы сөз мәдениеті	119
Терпиловская А. Сатира в журналистике 20-30 годов XX века	120
Тоқшылықова А. Нұршайықовтың «Ақиқат пен аңыз» романындағы Бауыржан Момышұлының көркем бейнесі	121
Тыныбек А. Қазақ университеті баспа үйінің қалыптасуы мен дамуы	123
Уразбекова Ж. Современные проблемы культуры музеев. Поднятие интереса у общества посредством СМИ	124
Ибрагимова Т. Крупнейшая информационная компания США – CNN о военном конфликте в Сирии	125
Игембердиева Г. Современность сатиры В. Маяковского	126
Шулембаева А. Кризис “Toyota” 2010 года	127
Шулембаева А. Экологический брендинг: проблемы и перспективы	128
Шулембаева А. Ценности корпоративной культуры	129
Шынғысқызы Қ. Маркетинг в социальных сетях	130
Чапай Н. Эволюция комиксов в Казахстане	130
Zholanova G. Functions and developments of the website of the university	131
Ықыласова А. Журналист	132
Ысамамаатқызы М. Мой Кыргызстан	132
Ілесбай Ә. Жат елдегі қандастар, атап айтқанда шетелдегі тастанды қазақ балалары	133
Халық Б. Қазіргі кітап оқу мәдениетін ақлай түсінеміз?!	133
Храмова Е. Освещение вопросов глобального потепления в СМИ: международный и отечественный опыт	134
Хао Х. Актуальность пресс-релиза	135